

VALENȚELE MOTIVAȚIONALE ALE MINIMULUI DE ÎNVĂȚĂMÂNT

Stela STARICOVA

Universitatea de Stat din Transnistria

The realization of a performing result in the teaching / appropriation process of the Romanian language depends on motivational factors.

Through these factors, the author includes the problem of organization of the minimum of education, methodically well. This minimum of education, needs to be selected and dosed so that, the students should be convinced that in a minimum unit of time an advanced degree of communication capacities in Language of the State can be achieved.

Una dintre problemele predării/însușirii limbii române de către studenții alolingvi, în special de către cei din instituțiile de învățământ din Transnistria, este de a identifica un sistem al condițiilor psihopedagogice, în special al celor pedagogice, de dezvoltare a motivelor studierii limbii de stat cu randament maxim.

În condițiile unei țări în care cunoașterea și vorbirea limbii de stat de către cetățenii ei nu este o prioritate de integrare culturală și economică, motivația socială, una dintre motivațiile principale, dacă nu chiar centrală, dispăre. Când vorbim de motivația socială, ne referim la niște avantaje ale studierii limbii de stat: ameliorarea unor perspective de carieră; prin formarea competențelor comunicative viitorii specialiști (studenții de azi) vor putea ocupa numeroase funcții din cele mai prestigioase, cu un salariu mai ridicat: vor putea participa mai activ la procesele democratice în plan național; vor dispune de mai multe căi de cunoaștere a culturii și civilizației țării ai căror cetățeni sunt.

Deoarece lipsa unor competențe comunicative nu prezintă un obstacol pentru ca specialistul de mâine să obțină niște avantaje de carieră și de creștere în plan sociocultural, căci limba rusă, fără nici o problemă o înlocuiește pe cea română, rămân alte motive, ce e drept mai puțin importante în procesul obținerii unui randament didactic scontat. În sistemul motivelor de studiere a limbilor nematerne cercetătoarea Laura Bazel include, pe lângă motivația de bază la care ne-am referit mai sus, o serie de elemente constitutive [1]:

- fiecare om trebuie să cunoască cel puțin două limbi;
- părinții se interesează de succesele elevului (studentului);
- respectul față de profesor;
- dorința de a comunica cu cineva în limba acestuia;
- plăcerea de a învăța o a doua limbă.

Studierea unei limbi străine (engleza, franceza, germana, italiana etc.) se realizează și din interesele individului de a pleca ulterior peste hotare pentru a locui și a munci într-o țară din Uniunea Europeană, unde salariul este mai ridicat [1].

În situația descrisă mai sus, profesorul de limbă română din instituțiile de învățământ din țara noastră este astfel pus în niște condiții mai puțin favorabile privind procesul de dezvoltare a competențelor comunicative la studenți. Rămâne ca profesorul să pună accentul pe mijloacele pedagogice cu anumite valențe motivaționale: comunicarea, simularea unor situații de vorbire, aplicarea unor metode interactive, cu tehnologiile de rigoare respective.

Obiectul cercetării în lucrarea de față este problema selectării minimului de învățământ cu valențe motivaționale. Acest aspect al problemei, în opinia noastră, nu a fost până în prezent abordat. Prin minim de învățământ înțelegem un volum cât mai mic al materiei de învățământ, fundamentat din punct de vedere didactic, cu un randament cât mai sporit al dezvoltării competențelor comunicative.

În opinia cercetătorilor, însușirea practică a limbii române de către studenții alolingvi presupune o sistematizare a fenomenelor de gramatică activă comunicativă care ar pune în mișcare mecanismul de comunicare fluentă [2]. Convingerea că printr-un volum foarte mic de învățământ, prin niște instrumente didactice, puține la număr, dar importante, studenții pot pune în mișcare mecanismul comunicării, creează niște condiții cu valențe motivaționale. Materia de învățământ este redusă simțitor ca volum, fără a marginaliza capacitățile, atingând scopul final. Studenții se conving de ideea că, printr-un număr redus de reguli gramaticale comunicative, didactic bine dozate, într-o consecutivitate motivată metodic, se poate ușor însuși a doua limbă, în cazul nostru a limbii de stat. Selectarea și minimalizarea volumului unor reguli gramaticale comunicative trebuie

să constituie un component important în sistemul condițiilor psihopedagogice de dezvoltare și orientare a motivelor studierii limbii nematerne, condiții create de alte mijloace pedagogice menite să faciliteze procesul dezvoltării deprinderilor comunicative, în diverse situații comunicativ-verbale.

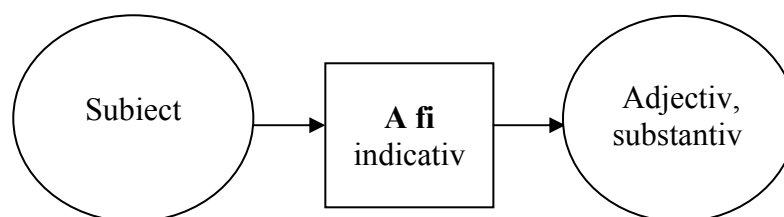
Selectarea unui minim gramatical motivat didactic prin facilitarea procesului de însușire într-o unitate de timp cât mai redusă a unei cât mai mari capacități de comunicare. Astfel se depășește practica însușirii papagalicești a unei mase de cuvinte și îmbinări (șabloane), dar cu puțin efect în sensul dezvoltării unor capacități de comunicare fluentă. În lipsa unei astfel de motivări, cum ar fi studierea limbii ca mijloc de integrare în societate, ca mijloc al unor perspective de carieră, în condițiile create în raioanele din estul republicii, se mizează mult pe mijloacele pedagogice, ca niște condiții necesare și binevenite de motivare a studierii limbii de stat. Ne referim la decretarea în aceste raioane a trei limbi oficiale: rusa, ucraineana și „moldoveneasca”. Pentru ca cetățeanul să se integreze plener în societate, e suficient să cunoască și să comunice în limba rusă, care, de fapt, este limba oficială de stat în toate sferile de activitate a societății.

În aceste condiții, crearea la lecțiile de limbă română a condițiilor de comunicare, simularea celor mai variate situații comunicative, modelarea acestora poate fi îndeplinită prin însușirea unor modele, foarte reduse ca număr, dar efective ca mijloace de amplificare a capacităților comunicative. Noi nu învățăm cât mai multe cuvinte, nu învățăm declinarea sau conjugarea verbelor, ca scop în sine, căci această materie rămâne pe linie moartă, fără a-și atinge scopul de bază – comunicarea în limba română. Modelarea unor situații de vorbire cotidiană, modelarea unor elementare situații comunicative nu poate fi îndeplinită fără a mînuși niște modele morfosintactice elementare destinate să genereze modelele de comunicare activă.

În practica de vorbire cotidiană, omul are nevoie să comunice ceva despre o realitate, despre un fenomen sau eveniment. Vorbitorul, în aceste cazuri, în dependență de scop trebuie:

- să atribuie subiectului o însușire, un calificativ sau să identifice subiectul cu un obiect;
- să exprime acțiunea reală, posibilă sau condiționată, să exprime o doleanță, o cerință, un îndemn.

Pentru a deprinde capacitatea de a atribui subiectului un calificativ, studenții vor învăța genul și numărul substantivelor (sau ale pronumelui) pentru a exprima subiectul, paradigma verbului *a fi* (la indicativ prezent, trecut sau viitor) și formele de gen și număr ale adjectivelor (**mare, mic, frumos, urât puternic, harnic** etc.). În baza cunoștințelor cu privire la conjugarea verbului **a fi** la indicativ și la formele de nominativ ale substantivelor (adjectivelor), studenții posedă niște instrumente-cheie de a reproduce zeci și sute de alte enunțuri de tipul: *Elevul este harnic. El este student*. Acest modul poate fi reprezentat prin schema:

Modelarea situațiilor comunicative se amplifică prin învățarea și deprinderea de a alcătui propoziții cu structură simplă de tipul: *subiect + predicat*, prin care se exprimă o acțiune reală, posibilă, condiționată etc. de tipurile:

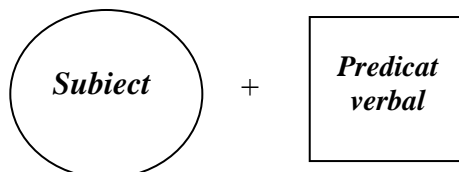
- *Studenții învață* (au învățat, vor învăța).
- *Ei trebuie să învețe*.
- *Ei ar învăța*.
- *Învață! (tu), învățați! (voi)*.

Aceste tipuri sunt îmbrăcate cu următoarele forme morfologice:

- de gen și număr ale substantivelor (nehotărâte sau hotărâte) la cazul nominativ sau diferite forme de pronume (personale, demonstrative) la nominativ;
- de mod, timp, persoană și număr ale verbelor.

Astfel, pentru a exprima un subiect, ca și la modelul prin care se atribuie o însușire, se însușesc și se aplică în vorbire formule de substantive, nehotărâte sau hotărâte (un student – studentul, niște studenții, o studentă – studentele, un caiet, caietul, niște caiete, caietele ș.a.), pronumele personal (eu, tu etc.) demonstrativ (acesta, aceasta etc.).

Cu funcție de predicat sunt aplicate diferite forme de mod, timp, persoană și număr ale verbelor, în dependență de scopul comunicării. Pentru a exprima o acțiune reală (la diferite timpuri), vom însuși și vom dezvolta deprinderile de vorbire cu aplicarea paradigmei verbelor la indicativ prezent. În situația de vorbire în care vorbitorul cere ceva, ordonează, poruncește, se apelează la formele de imperativ. Al doilea model morfosintactic de vorbire, poate fi reprezentat prin schema:

La o studiere/însușire mai avansată a limbii române se vor dezvolta deprinderile de a exprima și niște propoziții dezvoltate. Studentul va mai deprinde și capacitatea de a formula niște enunțuri unde sunt exprimate nu numai subiectul acțiunii, acțiunea, dar și obiectul acțiunii, un determinativ al subiectului sau al obiectului acțiunii, un determinant al acțiunii. Însușirea formelor gramaticale care ar acoperi această structură sintactică se face în baza consolidării categoriilor însușite, cu o consolidare a celor știute și o amplificare a mijloacelor de exprimare a subiectului, a predicatului, a complementului (direct sau indirect) și a atributului.

O selectare a minimumului de învățământ, metodic argumentată, precum și o consecutivitate, cu un randament didactic maxim, a modelelor vorbirii, duc spre facilitarea simulării celor mai variate situații de vorbire, iar în consecință, creează convingerea că însușirea limbii nematerne este un proces dificil, dar care poate fi depășit cu eficacitate [3]. Modelele de vorbire și consecutivitatea lor pot fi reprezentate prin următorul tabel:

Ordinea metodelor	Structura sintactică a modelelor	Acoperirea morfologică	Exemple
I	S+P	<ul style="list-style-type: none"> • substantiv la nominativ • pronume (pers. sau demonstrativ) la nominativ • verbul a fi la indicativ (ca verb copulativ) • verb predicativ 	<p>Elevul citește. El este harnic. El este student. Copiii învață. Ei vor citi etc.</p>
II	S+P+C	<ul style="list-style-type: none"> • substantiv sau pronume în funcție de subiect • verbul a fi ca verb copulativ • substantive în funcție de nume predicativ • verbe-predicat • substantive în funcție de complement direct (acuzativ) 	<p>Elevii sunt harnici. Ei sunt voioși. Elevii pleacă. Ei citesc niște cărți. Noi am citit.</p>
III	S+AT+P+C+AT	<ul style="list-style-type: none"> • formele însușite la tipurile I și II • substantivele la cazul genitiv și dativ • pronumele la dativ și acuzativ • gradele de comparație etc. 	<p>Elevul acesta citește o carte interesantă. El îi dă o carte. Noi i-am văzut în parc.</p>

Spre finele acestor teze, recunoaștem ideea expusă în repetate rânduri în literatura de specialitate că mijloacele pedagogice pot servi drept condiții de motivare a studierii limbii nematerne [4]. S-a trecut cu vederea faptul că unul dintre mijloacele metodic-didactice cum ar fi minimalizarea volumului de învățământ, dozarea lui pe modele și consecutivitatea acestora, didactic temeinic fundamentate, facilitează și intensifică procesul de studii, iar acest fapt facilitează însușirea comunicării în limba română, suscită interesul studenților. Iată de ce punem problema cercetării și interpretării unor astfel de mijloace cum ar fi minimalizarea, dozarea și consecutivitatea modelelor vorbirii în procesul de învățământ ca factor motivațional în formarea competențelor comunicative.

Referințe:

1. Bazel Laura. Condiții pedagogice de formare a motivației pentru studierea limbilor moderne în ciclul liceal. - Chișinău, 2006, p.11.
2. Dumitraș Tamara. Concepția predării/însușirii limbii române în grupele alolingve// Omagiu profesorului Ion Ciornâi. - Chișinău, 1999, p.270.
3. Щербя Л.В. Преподавание иностранных языков в средней школе. Общие вопросы методики. - Москва, 1975, с.75-76.
4. Berzoi L. Formarea capacităților verbal-comunicative în limba română ale studenților în baza sistemului de exerciții. Autoreferatul tezei de doctor. - Chișinău, 1999.

Bibliografie:

1. Callo T. Educația comunicării verbale. - Chișinău, 2003.
2. Маркова А. К. Формирование мотивации учения. - Москва, 1990.

Prezentat la 03.12.2008